

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ/HAIGAZIAN UNIVERSITY
Հայկական Սփիւռքի Ուսումնասիրութեան Կեդրոն
Armenian Diaspora Research Center
Հայկական Սփիւռք Ա./ARMENIAN DIASPORA I

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԴՐՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ
ՏԱՐԱԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ
ԱՐԴԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Գիտաժողովի Նիւթեր
(15-17 Մայիս 2013)

Խմբագրեց
Անդրանիկ Տազէսեան

Haigazian University Press
Պէյրուք 2014

«ՄԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ»

ԱՆԴԻՆ...

ԵՂԻԿ ԹԱՇՃԵԱՆ

yeghia_77@hotmail.com

Այս կարճ զեկուցումով կ'ուզեմ խօսիլ «The New Eastern Politics» *Ֆէյսպուքի* խումբին եւ *պլոկին* մասին: Հետեւաբար զեկուցումս պիտի բաժնուի 3 գլխաւոր մասերու: Առաջին մասին մէջ պիտի անդրադառնամ խումբին եղափոխութեան՝ ինչու՞ եւ ինչպէ՞ս հիմնուեցաւ, ինչ էին գլխաւոր նպատակները հիմնադրութեան, ինչ նպատակներու կը ծառայէ այս խումբը: Երկրորդ մասին մէջ պիտի անդրադառնամ հաղորդակցութեան կապերուն, ինչպէ՞ս կապեր կը հաստատուին տարբեր երկիրներէ՝ խումբին անդամներուն միջեւ եւ ինչ նիւթեր կ'արծարծուին, ինչ պայմաններով կ'ընթանան անդամներու միջեւ քաղաքական-ընկերային քննարկումները: Փակագիծերու մէջ ըսեմ, թէ խումբին *պլոկին* մէջ առիթ կը տրուի անդամներուն որ հրապարակեն իրենց յօդուածները եւ ակադեմական աշխատանքները: Երրորդ մասին մէջ պիտի անդրադառնամ թէ ինչպէ՞ս այս խումբը կը հետապնդէ Հայ Դատի շահերը, ծանօթացնելով ոչ-հայ անդամներուն՝ Հայկական Հարցը: Վերջապէս, պիտի եզրափակութիւն մը ընեմ խումբին ապագայ ծրագիրներուն մասին:

«The New Eastern Politics» *Ֆէյսպուքի* խումբը հիմնուեցաւ Մեպտեմբեր 2010ին: Սկզբնական շրջանին անհատական աշխատանք կը տարուէր, այսինքն ամէն շաբաթ նիւթ կ'որոշէի եւ այդ նիւթին շուրջ յօդուածներ կամ նկարներ կը տեղադրէի: Այդ ժամանակաշրջանի հրատապ հարցերէն էր հայ-թրքական փրոթոքոլներու խնդիրը: Հետեւաբար կ'ուզէի նաեւ գիտնալ ինչ կը մտածէր թուրք երիտասարդ ուսանողական եւ մտաւորական խաւը: Այդ ժամանակաշրջանին (2010-2011) գրեթէ միայն կ'արծարծուէին հայ-թրքական յարաբերութիւն-

ները, Հայկական Ցեղասպանութիւնը, Արցախեան տագնապը եւն.: Խումբը ունէր մօտ 700 անդամ, որոնց մօտ 70%ը հայեր էին, իսկ մնացեալը՝ թուրք եւ քիւրտ: Այդ հանգրուանին նաեւ ծանօթացայ պելուճ մտաւորականներու, որոնք ազատագրական պայքար կը մղէին իրանեան եւ փաքիստանեան իշխանութիւններուն դէմ: Մեծ թիւով պելուճներ անդամակցեցան խումբին, իսկ 2012ին երբ «Արաբական Գարուն»ը սկսաւ՝ մեծ թիւով արաբներ, ասորիներ, հրեաներ, քիւրտեր, թուրքեր անդամակցեցան: Ասոնցմէ մաս մը կը պատկանէր մտաւորական եւ քաղաքական տարբեր հոսանքներու: Այսպիսիսով անդամներուն թիւը այսօր կը հասնի մօտ 1800ի, որոնք մեծ մասամբ կը պատկանին երիտասարդ տարիքի: Խումբը ունի 5 **ատմիներ** որոնք կը հսկեն խումբի անդամներու վիճաբանութիւնները: **Ատմիներէն** չորսը ժողովրդավարական ձեւով կ'ընտրուին, տարին մէկ անգամ՝ բոլոր անդամներուն կողմէ եւ կը պատկանին տարբեր ազգային-կրօնական եւ քաղաքական հոսանքներու: Այս խումբին հիմնական նպատակն էր քննարկել հայթորքական յարաբերութիւնները, սակայն ներկայ հանգրուանին հիմնական նպատակը դարձաւ Միջին Արեւելքի, Կովկասի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի անդամներու միջեւ կապ հաստատելը: Այս խումբը ցարդ միակն է որ կը կապէ այս երեք շրջանները իրարու՝ համացանցին մէջ եւ կ'արծարծէ քաղաքական, ընկերային, տնտեսական, մշակութային եւ կրօնական հարցեր, որոնք երբեմն կարելի չէ քննարկել հրապարակայնօրէն: Խումբը նաեւ իրարու կը ծանօթացնէ տարբեր երկիրներէ անդամներ, նոյնիսկ բարեկամական կապեր կը ստեղծուին իրարու միջեւ: Պարագաներ եղած են երբ անդամներ ճամփորդած են երկրէ երկիր որպէսզի մօտէն ծանօթանան իրարու: 2011ին *պլոկ* մը հիմնուեցաւ (neweasternpolitics.wordpress.com) ուր անդամները ամսական դրութեամբ յօդուածներ կամ համալսարանական ակադեմական աշխատանքներ կը հրատարակեն: Նման հրատարկութիւններ առիթ կը դառնան որ ոչ-անդամներ կարդան եւ անդամակցին խումբին:

Խումբին մէջ հաղորդակցութեան կապերը կը հաստատուին *ֆէյսպուքի* նամակներով, այսինքն նամակներ

կ'ուղարկուին անձերու եւ կը հրաւիրենք զիրենք խումբին միանալու: Նամակին մէջ նաեւ կը ծանօթացնենք իրենց՝ խումբին մասին եւ օրէնքներուն մասին: Ինչպէս նաեւ այլ խումբերու մէջ մեր խումբին մասին, ծանուցումներ կ'ընենք: Խումբը աշխուժացնելու համար քուէարկութիւն կ'ընենք տարբեր նիւթերու շուրջ: Վերջին նիւթը օրինակ միասերականներու ամուսնութեան հարցումն էր, ուր մասնակիցներէն մօտ 60%ը ի նպաստ քուէարկեց, 30%ը դէմ, եւ 10% չէզոք էր եւ մօտ 300 «comment» կատարուեցաւ այս հարցին շուրջ: Երբեմն պատահած է որ աւելի քան 650 «comment» ունենանք քաղաքական նիւթերու շուրջ: Երբ արաբական տագնապը սկսաւ, որոշ թիւով թղթակիցներ եւ քաղաքագէտներ միացան խումբին ու սկսան իրենց յօդուածները գետեղել եւ քննարկել իրենց կարծիքները անդամներուն հետ:

Ազգ	Հայեր	Արաբներ	Թուրք Քիւրտեր	եւ	Հրեաներ
Քանակ	50%	30%	10%		5%

Պլոկին մասնակիցներու ազգագրական պատկերը

Տարածք	Միջին Արեւելք/ Հիւսիսային Աֆրիկէ	Կովկաս	Եւրոպա/Մ. Նահանգներ	Այլ
Քանակ	65%	10%	20%	5%

Պլոկին մասնակիցներու աշխարհագրական պատկերը

Մենք կը քաջալերենք նաեւ որ անդամները տեղադրեն իրենց մշակութային եւ ազգային տօնակատարութիւններու նկարները կամ պատմութիւնները: Այս մէկը առիթ կ'ընծայէ անդամներուն՝ իրարու մօտէն ծանօթանալու եւ փոխադարձ յարգանք ցուցաբերելու: Հետաքրքրական է, երբ կրօնական տօնակատարութիւններու ժամանակ քրիստոնէաները, իսլամները եւ հրեաները զիրար կը շնորհաւորեն եւ կը պատմեն ինչպէս եւ ինչու՝ կը տօնեն իրենց աւանդական տօները: Խումբին մէջ կ'արծարծուին բազմաթիւ նիւթեր՝ Հայկական Հարց, հրէական-արաբական հակամարտութիւն, փոքրամասնութիւններու իրաւունք, իսլամիզմ, Թուրքիոյ

ներքին եւ արտաքին քաղաքականություն, արաբական երկիրներու տազնապները եւն.: Անշուշտ երբեմն ծայր կ'առնեն զաղափարական վեճեր: Հակառակ այս բոլոր վիճաբանություններուն, խումբը կը մնայ գրեթէ միասնական՝ որոշ նիւթերու շուրջ: Օրինակ, նամակարշաւ կատարած ենք ՄԱԿին եւ այլ միջազգային ստեաններուն՝ թիկունք կանգնելու համար ազգային եւ կրօնական փոքրամասնություններուն: Նամակ ուղարկած ենք Հայաստանի Հանրապետութեան Արտաքին Գործոց Նախարարութեան՝ ճանչնալու համար Պաղեստինեան անկախ Պետությունը: Նամակ յղած ենք թրքական մտաւորականութեան՝ որ ճանչնայ Հայկական Յեղասպանութիւնը. նաեւ կոչ ըրած ենք զօրավիգ կանգնելու Կազայի ժողովուրդին՝ Կազայի 2012ի պատերազմին ժամանակ: Այս նամակներուն եւ կոչերուն պատասխաններ ստացած ենք եւ կապեր հաստատած մարդկային իրաւունքներու կազմակերպություններու հետ՝ տարբեր երկիրներու մէջ: Վերջերս մեր *սլոկի* յօդուածներէն մէկը՝ “The Uprising of Women in the Arab World” տարածուած էր *Ֆէյսպուքի* էջերուն միջոցով: *Ֆէյսպուքը* օգնեց մեզի, որ կապեր հաստատենք արաբական երկիրներու մէջ գործող կանանց իրաւունքներու պաշտպան կազմակերպություններու հետ:

Խումբին հայ անդամները կը փորձեն հայանպաստ քարոզչություն կատարել Հայ Դատին: Օրինակ՝ արաբներուն եւ պելուճներուն կը ծանօթացնենք արցախեան ազատագրական շարժումը:

Որոշ նմանություններ կը գտնենք պաղեստինեան եւ պելուճական ազատագրական շարժումներուն միջեւ եւ կը ստանանք այդ շարժումներու անդամներուն զօրակցությունը: Նմանություններ կը գտնենք նաեւ հրէական ողջակիզման, Պաղեստինի մէջ ցեղային մաքրագործման եւ հայկական ու արորական Յեղասպանություններուն միջեւ: Կը բաղդատենք համաթուրանական գաղափարախօսութիւնը նացիականութեան հետ, կը զետեղենք թրքական արխիւներ որոնք կը փաստեն Յեղասպանութեան իրողութիւնը:

Հոս կարելոք է նշել որ կան թուրք եւ քիւրտ անդամներ որոնք կը ճանչնան Հայոց Յեղասպանութիւնը: Ասոնցմէ մաս մը ծանօթ է մեզի ինչպէս՝ Թանէր Աքչամ եւ Սայիթ Չեթինօղլու, Մուսթաֆա Արսլան նաեւ ուրիշներ, որոնք կը մասնակցին ապրիլեան ձեռնարկներուն՝ Իսթանպուլի մէջ: Այս մէկը պատճառ կը դառնայ որ վիճաբանութիւններ ծագին իրենց եւ թուրք ազգայնականներու միջեւ: Ասիկա առիթ կը դառնայ որ խումբին ոչ-հայ անդամները աւելի՛ համոզուին Հայկական Յեղասպանութեան իրողութեան: Իսկ Ապրիլ 24ի շաբաթը տարբեր վերլուծումներ կ'ըլլան հայկական եւ ասորական ցեղասպանութիւններուն շուրջ, բազմաթիւ նկարներ, արխիւային նիւթեր եւ տեսերիզներ կը տեղադրուին եւ ծանօթութիւններ կը կատարենք օգտագործելով ՄԱԿի որոշումները՝ Յեղասպանութեան շուրջ:

Խումբին անդամներուն թիւը հետզհետէ կը բարձրանայ, իսկ գործունէութիւնը կ'աշխուժանայ. հետեւաբար, որպէսզի մեր հաղորդակցութեան միջոցները աւելի զարգացնենք, կը փորձենք կարելի եղածին չափ շատ յօդուածներ հրատարակել *պլոկի* մէջ, որպէսզի մեր ձայնը աւելի՛ լսելի դառնայ նաեւ ոչ-անդամներուն: Ուշագրաւ է նաեւ խումբին հայ անդամներուն աշխուժութիւնը: Ասոնցմէ շատերը առաջին անգամ առիթ ունեցան ծանօթանալու թէ ինչպէ՛ս թուրք մը կը դիտէ Հայկական Հարցը եւ թէ՛ ոչ-բոլոր թուրքերը կ'ուրանան Հայկական Յեղասպանութիւնը:

Խումբը նաեւ օգտակար դարձաւ արաբական աշխարհին, այն առումով որ սկսան քննարկուիլ արաբական ներքին տագնապները, քննարկողները վարժուեցան իրարու հետ ըլլալ հաշտ՝ յարգելով ուրիշ անդամներու հակառակ կարծիքները: Խումբը նաեւ ծանուցումներու միջոցով կը մղէ իր անդամները որ մասնակցին մարդկային իրաւունքներու ի նպաստ ցոյցերուն: Այս ցոյցերուն ընթացքին, անդամներ կը ծանօթանան թղթակիցներու եւ *աքթիւիսթ*ներու, եւ կը հրաւիրեն զիրենք մեր խումբին: Աւելին, կը մտադրենք նաեւ դասախօսութիւններու շարք մը կազմակերպել գալիք ամիսներուն՝ Հայկական Հարցին եւ արաբական տագնապին

շուրջ: Այսպիսով մեր համացանցային սահմանները աւելի ընդածակած կ'ըլլանք:

Բնականաբար խումբը ունեցաւ դժուարութիւններ. քաղաքական վիճարանութիւններ եւ տարակարծութիւններ կային, սակայն սկզբունքային հարցերու շուրջ գրեթէ միշտ միասնական էին անդամները: Հայկական առումով բաւական աշխուժութիւն կար. անդամներ աշխարհի տարբեր շրջաններէն տեղեկութիւններ ունեցան հայոց դէմ գործուած Ցեղասպանութեան եւ Հայ Դատին մասին: Այս աշխատանքին նաեւ թուրք մտաւորականներ օգտակար դարձան:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

*New Eastern Politics*ը օրինակ մը դարձաւ համացանցի միջոցաւ Հայկական Հարցը միջազգայնացնելու եւ կապեր հաստատելու ակադեմականներու, մտաւորականներու եւ թղթակիցներու հետ: Այլ խօսքով, ժամանակակից կայքերը կարելի է լաւապէս, եւ կարեւորապէս օգտագործել իբրեւ քարոզչամեթոտ:

BEYOND BORDERS (Summary)

Yeghig Tashjian
yeghia_77@hotmail.com

The founder of the New Eastern Politics blog and Facebook group, Yeghig Tashjian, narrates his experience of how, when and why he started the movement 'Beyond Borders'.

It all started in September 2010 and grew in size so that currently it numbers 700 members and promotes contemporary political issues of national liberation movements, humanitarian causes and the Armenian Genocide.

Tashjian highlights the basic objectives of the group and notes that the blog enables members to meet individually, to connect, communicate and discuss diverse political topics pertaining to the causes close to their hearts.

Finally, Tashjian notes that his experience is solid proof that IT can be adequately used to promote national causes, including the issue of recognition of the Armenian Genocide.